

SXEDIO.845

20.8.1964: Ο ΝΤΗΝ ΑΤΣΕΣΟΝ ΜΕ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ ΓΕΩΡΓΙΟ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΖΗΤΕΙ ΟΠΩΣ Ο ΠΡΕΣΒΗΣ ΣΩΣΣΙΔΗΣ ΕΠΙΣΤΡΕΨΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΥΗ ΓΙΑ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ

Ενώ ο Κύπριος Πρόεδρος, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας Γεώργιος Παπανδρέου είχαν συμφωνήσει στις συνομιλίες τους στα τέλη Ιουλίου **1964** την απόρριψη του σχεδίου Ατσεσον, ο Γεώργιος Παπανδρέου δεν τερμάτισε αμέσως τις συνομιλίες με τον αμερικανό μεσολαβητή, πρώην Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Ντην Ατσεσον, αλλά άφησε τον πρέσβη Ιωάννη Σωσσίδη να συνεχίζει τις επαφές του στη Γενεύη.

Οι επαφές συνεχίστηκαν για λίγες ακόμα ημέρες και ιδιαίτερα μετά τους τουρκικούς βομβαρδισμούς εναντίον της Κύπρου το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου του **1964**.

Μόλις είχαν κοπάσει οι βομβαρδισμοί και η κρίση βρισκόταν στο απώγειο της και προφανώς ο Γεώργιος Παπανδρέου να ήλπιζε ότι οι επαφές αυτές θα ολοκλήρωναν ένα όνειρό του να ενώσει την Κύπρο με την Ελλάδα.

Ιδιαίτερα οι επαφές αυτές γίνονταν καθώς στην Κύπρο ο Πρόεδρος Μακάριος είχε ζητήσει ρωσική στρατιωτική βοήθεια επίσημα από το σοβιετικό πρωθυπουργό Νικήτα Κρούστσιεφ, στις **10** Αυγούστου, **1964**.

Αυτό ήταν κάτι που ανησυχούσε ιδιαίτερα το ΝΑΤΟ, την Τουρκία, αλλά και το Γεώργιο Παπανδρέου που καυχόταν στους αμερικανούς ότι είχε κατορθώσει να περιορίσει τη δύναμη του Κομμουνιστικού Κόμματος στην Ελλάδα.

Έτσι οι επαφές συνεχίστηκαν για λίγες ακόμα ημέρες και στις **20** Αυγούστου **1964** ο Ντην Ατσεσον απέστειλε προσωπική επιστολή στον Γεώργιο Παπανδρέου (Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια Κύπρου, τόμος **13** σελ.125) στην οποία τον προειδοποιούσε για τον

κίνδυνο κομμουνστικοποίησης της νήσου:

"Αγαπητέ Πρόεδρε,

Επιθυμώ να αρχίσω την επιστολή μου αυτή με την έκφραση της βαθύτατης ευγνωμοσύνης μου για τη βοήθεια που εδώσατε στο έργο μας, εδώ στη Γενεύη, με το αδιάκοπο προσωπικό σας ενδιαφέρον και με το να επιτρέψετε στον κ. Σωσσίδη να συμβάλει στις προσπάθειές μας.

Ο Πρόεδρος με ειδοποίησε σήμερα ότι πιστεύει πως η επικείμενη σοβιετική ανάμιξη στο Κυπριακό πρόβλημα έχει κάμει το έργο μας επείγον και γι' αυτό μου ζήτησε να θέσω υπ' όψη σας την κοινή αντίληψη μας, ότι απομένει μόνο λίγος χρόνος για μια διευθέτηση και να σας αναφέρω επίσης τις δικές μου απόψεις, τις οποίες υιοθετεί και εκείνος, για τη γενική μορφή μιας συμφωνίας, η οποία μου φαίνεται και δυνατή και δίκαιη.

Από τις συνομιλίες μου με τον κ. Σωσσίδη ξέρω πως σας προκαλούν εντύπωση όπως και εμάς εδώ, ο κίνδυνος τον οποίο επέτειναν οι ρωσικές κινήσεις, να περιέλθει η Κύπρος κάτω από κομμουνιστική επιρροή, όπως και οι ευρύτερες επιπτώσεις πάνω στην πολιτική κατάσταση και το συσχετισμό δυνάμεων στην Ανατολική Μέσόγειο. Είμαι βέβαιος πως συμφωνούμε ότι η απειλή αυτή δημιουργεί ένα κοινό συμφέρον Τουρκίας και Ελλάδας που είναι μεγαλύτερο από τις ακριβείς οροθετικές γραμμές που χαράσσουμε σ ένα χάρτη, προκειμένου να καταλήξουμε σε συμφωνία. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δυο πλευρές στην επίτευξη μιας διευθέτησης είναι πολιτικά και ασχολούμαι με αυτά από την άποψη αυτή.

Είμαι διατεθειμένος να ασκήσω την πιο μεγάλη δυνατή πίεση και πειθώ πάνω στους Τούρκους, ώστε να παραιτηθούν από κάθε αξίωση για κυριαρχία πάνω σε κυπριακό έδαφος, να περιορίσουν την έκταση των αναγκών τους, για μια στρατιωτική βάση στη χερσόνησο της Καρπασίας και να συμφωνήσουν για τα μειονοτικά δικαιώματα πάνω στις γραμμές που συζήτησα με τον Σωσσίδη και που μπορώ μέχρι αύριο να διατυπώσω σε σχέδιο συμφωνίας.

Ειδικότερα είμαι πρόθυμος να συστήσω στους Τούρκους να περιορίσουν το σχέδιο τους σε μια εκμίσθωση για 50 χρόνια του τμήματος εκείνου της χερσονήσου της Καρπασίας που επεκτείνονται από το βορειανατολικό της άκρο μέχρι μια γραμμή που θα ξεκινά αμέσως δυτικά της Κώμης Κεπήρ, από βορρά προς νότο.

Η μελέτη της κατάστασης που έκαμα με τη βοήθεια στρατιωτικών συμβούλων, με έπεισε ότι υπάρχουν βάσιμα στρατιωτικά επιχειρήματα για μια τέτοια βάση, που να προασπίζει τις προσβάσεις προς την ηπειρωτική Τουρκία και να μπορεί να αμυνθεί εναντίον μιας αιφνιδιστικής επίθεσης.

Είναι πολύ πιθανόν η χάραξη των δυτικών ορίων της της περιοχής, όπως σας υποδεικνύω, να σας δημιουργήσει πολιτικό πρόβλημα κάτω από τις σημερινές συνθήκες. Μπορούμε να παρακάμψουμε το πρόβλημα αυτό αφήνοντας αχάρακτη τη γραμμή αυτή, την οποία θα ορίσει με βάση στρατιωτική μελέτη ο Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής της Ευρώπης, εφ' όσον η Ελληνική Κυβέρνηση με βεβαιώσει ότι δέχεται να χαραχθεί η γραμμή όπως ανέφερα. Μπορεί μάλιστα η Ελληνική Κυβέρνηση να μου δείξει την προθυμία της για μια τέτοια ρύθμιση χωρίς να αναλάβει από τώρα άμεση δέσμευση έναντι της Τουρκικής Κυβέρνησης.

Με βάση μια τέτοια βεβαίωση θα έκαμνα ό,τι μπορώ και νομίζω πως θα μπορούσα να εξασφαλίσω τη συγκατάθεση της Τουρκικής κυβέρνησης να μη επέμβει προληπτικά ούτε να απαιτήσει προκαταβολική διακυβερνητική συμφωνία πριν από την πραγματοποίηση της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Χωρίς κάτι παρόμοιο οι Τούρκοι ασφαλώς θα θεωρήσουν ότι πρόκειται για μια περίπτωση σχεδόν περιφρονητικής καταπάτησης των συμβατικών δικαιωμάτων και ότι καλούνται να εκλέξουν μεταξύ της Ένωσης χωρίς όρους ή την ανεξαρτησία της Κύπρου χωρίς όρους, κάτω από κομμουνιστική κυριαρχία.

Όλα όσα εισηγήθηκα θα προκαλέσουν πολύ μεγάλες δυσκολίες στους ηγέτες της Ελλάδας και της Τουρκίας για τους λαούς των οποίων ηγούνται. Είμαι

όμως βέβαιος ότι, εν όψει μιας απειλής που επικρέμματα, τα δύο έθνη θα εξασφαλίσουν την απαραίτητη εσωτερική ενότητα για λύσεις που έχουν σαν σκοπό, εκτός από τις πρόσκαιρες διαμάχες, τη βασική ασφάλεια και ευημερία των μεγάλων κρατών της Ελλάδας και της Τουρκίας, και ότι στο εξωτερικό η μεγάλη συμμαχία των ελευθέρων κρατών θα τα υποστηρίξει εναντίον κάθε παρέμβασης στην πραγματοποίηση αυτών των λύσεων.

Παρακαλώ αγαπητέ μου Πρωθυπουργέ να επιστρέψει σύντομα ο κ. Σωσίδης στη Γενεύη για να μας βοηθήσει σ' αυτή τη λύση".